

We kunnen niet langer zwijgen

“Wie zwijgt geniet geen gerechtigheid, we kunnen niet langer zwijgen en het woord laten aan hen die weten”. Deze woorden van Dona Valentina uit Peru vatten duidelijk de essentie samen van de eerste dag van het internationaal colloquium over geweld tegen armen. Met een nieuw uitdiepen van het onderwerp sluit het colloquium een periode van 3 jaar af, waarin door ATD Vierde Wereld georganiseerde seminaries en volksuniversiteiten elkaar afwisselden. Leden van de beweging en genodigden (onderzoekers, academici, leden van andere verenigingen, ...) zullen onderling elkaars kennis verrijken.

Het thema van deze eerste dag - geweld en banalisering van ellende - werd in de voltallige vergadering uitvoerig geïllustreerd aan de hand van talrijke getuigenissen. “Ze zullen ons nooit zeggen dat we geen mensen zijn, maar ze tonen het ons wel en laten het ons voelen” vertelt Moraene Roberts uit Groot-Brittannië. Ricarl Pierrelouis uit Mauritius en Moustapha Diop uit Senegal hebben dezelfde indruk, en vertellen over de ontruiming van hele dorpen voor de aanleg van autowegen en dijken. Deze projecten gebeurden voor het algemeen belang maar de verplaatsingen hadden zware gevolgen voor de gezinnen (nog minder middelen, ontscholing,...).

De deelnemers hebben in kleine groepjes gediscussieerd over de getuigenissen en de vragen die ze opriepen, zoals over het dagelijks geweld waar mensen, die in extreme armoede leven, mee geconfronteerd worden. Geweld dat vaak door de overheid gerechtvaardigd wordt: zo verkiezen de gastarbeiders die in Libanon als huispersoneel werken en vaak het slachtoffer zijn van agressie, om erover te zwijgen en geen klacht in te dienen. Lala Arabian vertelt dat ze geen vertrouwen hebben in het justitiesysteem dat de aanvallers niet of amper aanklaagt. Zo lijden ze in stilte onder de pijn en uiteindelijk keren ze meestal naar hun geboorteland terug. Aan het einde van de dag hebben de deelnemers hun ideeën bijeengebracht en conclusies getrokken tijdens de plenaire zitting. Velen hebben de nadruk gelegd op het feit dat het belangrijk is de juiste woorden te kiezen om zijn eigen gevoelens uit te drukken zodat iedereen elkaar beter begrijpt. Op dit gebied, zo benadrukten ze ook, hebben zowel de samenleving als de universitaireren, de politici en zelfs de verschillende verenigingen veel werk voor de boeg. Kortom, in de woorden van een van de deelnemers: “niet de oplossingen zijn belangrijk maar het feit dat we samen antwoorden vonden”.

Isabelle Perrin, Algemene Delegatie van ATD Vierde Wereld

Dit internationaal colloquium “ellende is geweld – de stilte doorbreken – naar vrede zoeken” sluit 3 jaar onderzoek af waarbij 1000 mensen uit 25 verschillende landen betrokken waren.

Wat voor iedereen telde: We zijn hier namens de anderen, voor onze buurten, voor de wereld, opdat het leven verandert.

In deze wereld die zijn grenzen steeds meer sluit, zullen wij ons blijven inzetten om ontmoetingen te creëren, om de intelligentie van elk individu te laten erkennen en ervoor te ijveren dat de intelligentie en de moed van iedereen zich in alle vrijheid kunnen inzetten.

Joseph Wresinski zei: “Vrede is niet mogelijk zonder vreedstichters. We moeten de communicatie dus herstellen, de mensen dichter bij elkaar brengen, en daarbij de armsten de kans te geven om hun hoop en wensen uit te drukken, om aan deze veranderingen deel te nemen en zo partners te worden in het denken over vrede.”

We hebben geprobeerd om iedereen een plaats te geven, om naar elkaar te luisteren en om zich vragen te stellen zonder het woord van de anderen in twijfel te trekken. Als we samen nadenken en samen handelen, dan is er vrede.

Iedereen had onvoorstelbaar veel moed nodig om aan dit vraagstuk van ellende, geweld en vrede te kunnen werken want het gaat hier over ons leven, dat van onze families, van onze burens, van onze collega’s... We eren de vreedstichters en we vergeten daarbij vooral diegenen niet die er alles voor doen om elke dag opnieuw vrede te stichten in de moeilijkste levensomstandigheden. Wij willen dat de wereld deze waarheid erkent: de armen dragen een vrede in zich die ze opbouwen.

Echo’s van het colloquium

« Wat dit colloquium ons vooral leert, is dat de strategieën om tegen armoede te strijden bepaald moeten worden in samenwerking met de armen »

Béatrice Epaye, voorzitter van de stichting *Voix du Cœur*, in de Centraal-Afrikaanse Republiek

Vrede en wederzijdse erkenning

De eerste dag van het colloquium werd gekenmerkt door de getuigenissen van de sprekers over de verschillende aspecten van geweld en de banalisering van ellende. De tweede dag was gewijd aan “vrede en wederzijdse erkenning”.

Maar over welke vrede hebben we het eigenlijk? Wat stelt ons in staat om samen de vrede te begrijpen waar we naar op zoek zijn? Rond dit thema opende Anne Claire Brand de vergadering.

Elke tussenkomst bevatte verschillende definities en manieren om vrede te begrijpen: “er is vrede als men eten heeft, als men zich kan laten verzorgen en als men kan studeren... enz.” zegt de Rwandese Jacqueline Uwimana over haar werk waar ze jongeren iets bijbrengt over vrede. Een andere indruk krijgen we van Nadine Lambert Ducrocq die het heeft over de “innerlijke vrede” die haar toelaat om zich te bevrijden van het leed dat haar plaatsing met zich meebracht. Een plaatsing die ze als een “familiale scheur” beschouwt. Volgens Nadine is deze innerlijke vrede een eerste stap naar algemene vrede. Hierbij sluit Maritza Orozco uit Guatemala zich aan door te zeggen dat verlegenheid nergens toe leidt en dat men de stilte in zichzelf moet doorbreken.

Drie belangrijke concepten werden afgeleid uit de groepsdiscussies over de weg naar vrede: erkenning, dialoog en engagement. Roland Schexnader vat het belang van erkenning goed samen: “Als het geweld dat mensen die in diepe armoede leven erkend wordt, levert dat een soort innerlijke vrede op.” Maar dan wel op voorwaarde, zo benadrukt een andere deelnemer, dat er na de dialoog ook concreet actie wordt ondernomen. Dat is cruciaal in het vredesproces.

“Geweld is geen noodlot”. Eli Evangelista uit Mexico illustreert met deze zin zijn visie op het bouwen aan vrede. Hij spreekt over het uitbouwen van een vredesopvoeding zodat conflicten op een vreedzame manier kunnen opgelost worden. Overtuigd van het feit dat de weg naar de vrede lang zal zijn, blijven de verschillende deelnemers vertrouwen in het nut van deze stap. Elkaars kennis delen en elkaar wederzijds verrijken is al een eerste stap richting het einddoel.

Grote armoede is geweld. Bouwen aan vrede

« Minachting en onverschilligheid brengen armoede teweeg, want ze leiden onverbiddeijk tot uitsluiting, tot het afwijzen van een mens door andere mensen ». Joseph Wresinski schreef dit in 1968 in zijn toespraak « Het geweld van minachting en onverschilligheid ». Hoe brandend actueel deze woorden nog zijn bleek tijdens de open studiedag bij de UNESCO waarmee het internationale colloquium over het geweld op mensen in armoede werd afgesloten. Nieuwe getuigenissen illustreerden immers niet alleen het geweld van armoede, maar ook de wil om aan vrede voor iedereen te bouwen.

Talrijke universitaire onderzoekers en vertegenwoordigers van de samenleving en van de beroepswereld hebben deelgenomen aan dit denkproces. Ook Magdalena Sepúlveda Carmona, verslaggeefster van de Verenigde Naties over de extreme armoede en de rechten van de mens, Olivier de Schutter, verslaggever van de Verenigde Naties over het recht op voedsel en Federico Mayor Zaragoza, voormalig directeur-generaal van de UNESCO waren daarbij. De deelnemers werden opnieuw onderverdeeld in thematische workshops om over

vier onderwerpen te debatteren. Het eerste onderwerp « het niet erkennen van mensen in armoede als menselijke wezens » heeft de deelnemers ertoe gebracht om de verschillende vormen van het geweld te benoemen en ook om hun wens uit te spreken om komaf te maken met het idee dat arme mensen andere mensen niets kunnen bijbrengen.

In de tweede groep « projecten voor armoedebestrijding die niet aangepast zijn aan de noden van de mensen » zijn de deelnemers tot de conclusie gekomen dat de strijd tegen armoede enkel doeltreffend kan zijn als de mensen die erin leven eraan deelnemen.

De derde groep «institutioneel en politiek geweld» had het vooral over het geweld op school. Die wordt geacht een bron van welslagen te zijn, maar wie arm is voelt zich er uitgesloten. Ten slotte hebben de deelnemers rond het laatste onderwerp « de ontkenning van de grondrechten » uiting gegeven aan de behoefte om de teksten te laten voor wat ze zijn om beter te kunnen luisteren naar de armste mensen. Ze hebben in het bijzonder het probleem van de plaatsing van kinderen behandeld.

Andere workshops werden georganiseerd rond het onderwerp vrede. De vrede is een verantwoordelijkheid die gedeeld wordt door de hele mensheid. De eerste stap is het erkennen van personen die in bestaansonzekerheid leven als menselijke wezens met volle rechten. Zoals Martine Le Corre, militante van ATD Vierde Wereld, ons eraan herinnert: «Vrede laat zich niet bevelen, ze wordt dagelijks opgebouwd en beleefd ». « De inspanning van de zeer arme mensen om te bouwen aan vrede moet eindelijk erkend worden.» aldus Eugen Brand, algemeen afgevaardigde van de beweging. «Het vervolg van dit colloquium zal dus zijn om te strijden voor de vrede, onze banden te verdiepen en deze kennis naar boven te halen.»

Echo's van het colloquium

« We moeten de kennis en de expertise van de mensen die in extreme armoede leven verwerken in onze politiek en in de besluitvorming. » Thomas Mayes, militant Vierde Wereld, Verenigd Koninkrijk

« Ik wil aan de autoriteiten zeggen dat ze ons moeten zien zoals zij zichzelf zien, als menselijke wezens. »

Julián Quispe, militant Vierde Wereld, Peru

« Jullie herinneren ons eraan dat armoede een vreselijke vorm is van geweld. Bedankt voor wat jullie doen. » Federico Mayor Zaragoza, voormalig directeur-generaal van de UNESCO.